

Naast het basispatroon werkt ook de taalregel als een uitnodiging aan de leerling om zelf verdere voorbeelden die onder de regel vallen te bedenken (en daarmee zinnen te maken). Je kan als docent verrast worden door spontaan huiswerk! Elke dag een taalregel 1x hardop (samen) lezen zorgt voor verankering in het brein. Een onvoorbereid dictee/leesles na een week laat zien of de leerling de taalregel al automatisch toepast.

Vul voorbeeldwoorden aan, of verander ze, als andere woorden je nuttiger lijken.

Les 25

links

----->

rechts

Ik lees van links naar rechts.
De letter die ik het eerst tegenkom,
moet ik het eerst lezen.

Les 26

Als een woord eindigt op een b,
klinkt die b als een p:
heb, hebt, Bob

Les 26

De korte klank is altijd een duo.
 Een duo van 1 enkele klinker +
 (minstens) 1 medeklinker op het eind:
 hap hop hup hip heb
 hapt hopt hupt hipt hebt

het duo = 2 dingen samen

Les 26

De korte klank is altijd een duo.
 Een enkele klinker + eindmedeklinker(s) geeft
 de ah-, oh-, uh-, ih-, of de eh-klank.
 Dat zijn de korte klanken.
 Maar: uw

Les 26

De korte klank is altijd een duo.
 Medeklinker + e op het eind geeft
 de uh-klank van de e : de, te, je, we, ze
 Maar: re (de muziektoon), per se

Les 26

Een woord eindigt op een p-klank.

Ik maak van dat woord mondeling een meervoud, of ik maak dat woord langer.

Hoor ik dan een p, dan schrijf ik de p.

Hoor ik dan een b, dan schrijf ik de b:

de hoop ---> want de hopen

ik hoop ---> want wij hopen

Bob ---> want Bobby

Les 26

Ik mag 1 medeklinker nooit voor 2 woorddelen/lettergrepen gebruiken.

Oftewel: Ik mag 1 medeklinker nooit 2 keer lezen in een woord.

Les 26

Ik hoor een korte klank, één medeklinker en een klinkerklank.

Ik moet de medeklinker twee keer schrijven/verdubbelen.

De eerste medeklinker maakt de korte klank.

De tweede medeklinker hoort bij de volgende klinker:

hippe Pippa, hobby

Les 27

Een verkleinwoord in het enkelvoud is altijd een 'het...-woord':
het aapje, het hapje, het piepje

Les 28

Ik schrijf jouw met de w als het om een bezit gaat:
jouw hoofd, jouw bed, jouw pet

De zin 'Die pet is van jou.' gaat ook om een bezit, maar in deze zin moet je 'jou'
zonder de w schrijven!

De taalregel hierboven is dus niet helemaal goed.

Les 28

Ik hoor het woord jouw/jou.

Ik schrijf jouw met de w, als ik dat woord kan
vervangen door: de, het.

Kan ik het woord jouw/jou niet zo vervangen, dan
schrijf ik jou zonder w:

Die pet is van jouw papa. ---> ... van de papa. = goede zin

Die pet is van jou. ---> ... van de/het. = geen goede zin

Les 28

Ik schrijf jouw met de w als ik jouw kan vervangen
door mijn.

Anders schrijf ik jou zonder w:

Die pet is van jouw papa. ---> ... van mijn papa. = goede zin

Die pet is van jou. ---> ... van mijn. = geen goede zin,
want: van mij

Les 28

De **v** staat nooit op het eind van een Nederlands woord.
Op het eind van een woord staat de **f**.

Les 29

Ik spreek de **d** aan het eind van een woord uit als de **t**.
Ik spreek **dt** aan het eind van een woord uit als de **t**:

had, bod, bid, bed, bidt, wedt, woud, houdt
Aad, dood, Huub, bied, deed, doodt, biedt, voedt

Les 29

Ik hoor een d/t-klank aan het eind van een woord.
Ik kan het woord langer maken met een uh-klank.
Hoor ik in dat langere woord de **t**, dan moet ik die **t**
ook schrijven in het kortere woord.
Hoor ik in dat langere woord de **d**, dan moet ik die **d**
ook schrijven in het kortere woord:

de wat , want de watten	het vod , want de vodden
de biet , want 3 bieten	het bed , want de bedden

Maar: voor de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd
geldt deze regel niet, zie les 31.

Les 29

Ik heb een woord dat eindigt op ee, ie of een meerletterklinker.

Ik maak het verkleinwoord van dat woord met -tje:

Fie Fietje, thee theetje, aai aaitje, fooi footje,
ei eitje, bij bijtje, toe toetje, touw touwtje, duw duwtje

zeg: "op dubbel e, i e ..."

Les 29

Ik heb een woord dat eindigt op de enkele a, o, u, i.

Ik verklein dat woord door die enkele klinker te vervangen
door -aatje, -ootje, -uutje, -ietje:

pa paatje, opaatje, foto fotootje,
tutu tutuutje, Bibi Bibietje

zeg: "door dubbel a tee jee e" enz.

Les 29

Ik heb een woord dat eindigt op de y = i-klank.

Ik verklein dat woord met 'tje:

baby baby'tje, hobby hobby'tje

zeg: "met apostrof tee jee e"

Les 31

Ik vind de **persoonsvorm** (pv) door een gewone zin
mondeling vragend te maken.

Ik maak dan een gewone vraagzin:

Die hond poept op de pet van Bob. (gewone zin)

Poept die hond op de pet van Bob? (gewone vraagzin)

Les 31

De **persoonsvorm** is het eerste woord van de gewone
vraagzin.

En daarmee ook de **persoonsvorm** van de gewone zin
die ik vragend maakte:

Poept die hond op de pet van Bob? (gewone vraagzin)

pv.

Die hond /poept/ op de pet van Bob. (gewone zin)

pv.

Les 31

De **persoonsvorm** verklapt 'de tijd van de zin'.

De tijd van de **persoonsvorm** is de tijd van de zin.

Les 31

Er is de nu-tijd, de tegenwoordige tijd (t.t.).
 Er is de toen-tijd, de verleden tijd (v.t.):

Piet /doet/ een dutje.
 pv. t.t.

Piet /deed/ een dutje.
 pv. v.t.

t.t. = een afkorting v.t. = een afkorting

Les 31

Piet /doet/ een dutje.
 pv.

Hij /zwaait.
 pv.

We zeggen:

de persoonsvorm staat in de tegenwoordige tijd, of
 de zin staat in de tegenwoordige tijd.

Les 31

Piet /deed/ een dutje.
 pv.

Hij /zwaaide.
 pv.

We zeggen:

de persoonsvorm staat in de verleden tijd, of
 de zin staat in de verleden tijd.

Les 31

Ik zoek de persoonsvorm in een vraagwoordzin.
 Ik maak eerst van de vraagwoordzin mondeling een
 gewone zin. Van het W-woord maak ik een D-woord.
 Van 'Hoe' maak ik 'Zo':

Wie/Welk(e)	---	>	Die
Wat	---	>	Dat
Waar	---	>	Daar
Waarom	---	>	Daarom
Wanneer	---	>	Dan
Hoe	---	>	Zo

Daarna maak ik van de gewone zin mondeling een gewone
 vraagzin:

Waar /is/ de juf? *Daar /is/ de juf. Is de juf daar?*
 pv. <----- pv.

naar aanleiding van het voorbeeldwoord **Deen** op pagina 84:

Les 32

Ik schrijf met een hoofdletter:
 een eigennaam van mensen en dieren,
 de naam van een land, stad, dorp, streek, of
 de naam van een zee, meer, rivier, beek/sloot, kanaal:

Tom, Japan, Den Haag, Vlaanderen, Noordzee, Schelde

We noemen die hoofdletternamen die geen eigennamen zijn:
 aardrijkskundige namen.

Les 32

Ik schrijf met een hoofdletter alle woorden die van hoofdletternamen zijn afgeleid:

Toms Japanse mama, de Deen, Vlaams, Nederlands

Les 32

Ik heb een eendelig woord dat eindigt op **korte klank + n of m**.
Ik maak het verkleinwoord: eendelig woord + **ne+tje/me+tje**:

man mannetje, ham hammetje, ton tonnetje, om ommetje,
dun dunnetje, vin vinnetje, hen hennetje

Les 32

Ik heb een eendelig woord dat eindigt op **lange klank + m**.
Ik maak het verkleinwoord: eendelig woord + **pje**:

naam naampje, oom oompje, duim duimpje

Les 32

De, het, een zijn lidwoorden.

Lidwoorden staan vóór een zelfstandig naamwoord:

De vis hapt naar een teen. Het visje is mooi.
lw. lw. lw.

... een teen. = ... 'n teen
Het visje ... = 't Visje ...

Les 33

Een verkleinwoord in het enkelvoud is altijd een 'het-woord': het badje, het mondje, het putje
het lipje, het tentje

Les 33

de, het/'t, een/'n: zijn lidwoorden.

een: is soms geen lidwoord, maar een telwoord.

1, 2, 3, 4,...: zijn telwoorden.

Telwoorden kan je schrijven in letters of in cijfers.

Het telwoord 1/een/één spreek ik altijd uit met een lange klank, de e-klank.

Les 34

Het hele werkwoord/de infinitief is een 'om te ...-woord':
om te... hebben, om mee te...wuiven, om te...nemen,
om te... houden, om te...duwen, om te... vinden,
om in/mee te...baden, om te... doen, om mee/op te...
meppen

Les 34

De infinitief/het hele werkwoord/de woordenboekvorm van een werkwoord zegt mij wat de tegenwoordige tijd is van de persoonsvorm-in-het-meervoud:

(om te vinden)	wij/jullie/zij vinden
	de honden vinden

Les 35

Het woord, of de woorden, die moeten mee-veranderen met de persoonsvorm is het zinsdeel 'het onderwerp'. Het onderwerp staat op de tweede plaats van de gewone vraagzin:

om te deinen ---> dein, deint, deinen

Ik /dein/ in de boot. *Dein /ik/ in de boot?*

o. pv. pv. o.

De man /deint/ in de boot. *Deint /de man/ in de boot?*

o. pv. pv. o.

De man en de hond /deinen/ in de boot. *Deinen /..... /...?*

o. pv. pv. o.

Let op: De man met de hond /deint/ in de boot.

Want: De man met de hond = enkelvoud !

Les 35

de persoonsvorm = eerste woord van de gewone vraagzin
het onderwerp = tweede plaats van de gewone vraagzin

Les 35

Ik schrijf en zeg ook altijd de ik-vorm als ik een bevel geef, als ik iemand iets gebied te doen: de gebiedende wijs:

Doe dat niet! Pak je pen!

de wijs = de wijze = de manier

Les 36

Alle hele werkwoorden/infinitieven, alle om te-woorden, eindigen op -e n of op -n.

-e n: moeten, dammen, doden, puffen, vinden, wennen

-n: doen, gaan, zien, staan, slaan

Les 36

Het hele werkwoord min e n of min n = **de stam** van het hele werkwoord/de infinitief.

Les 36

Ik schrijf de t-vorm altijd als: de ik-vorm + t .

Les 36

Ik schrijf de **meervoudsvorm van de persoonsvorm** net zoals de infinitief/het hele werkwoord.

Les 36

Met 'één ander dan ik' die de t-persoonsvorm krijgt, bedoelen we:
 jij/je, hij, zij/ze (1 meisje of 1 vrouw, of een ander vrouwelijk woord), u, het ..1 mens/dier/plant/ding,
 de ..1 mens/dier/plant/ding, iemand, niemand, iets, niets, maar ook: men, iedereen

Les 37

Ik schrijf nooit een dubbele medeklinker aan het eind van een Nederlands woord(deel).

Les 37

De ik-vorm tegenwoordige tijd is de al dan niet aangepaste stam van het hele werkwoord/de infinitief.

Les 37

Schrijf ik een t of een d of dt?

t.t. (tegenwoordige tijd)

eerste woord gewone vraagzin

rest van de zin

persoonsvorm:

ik maak de

persoonsvormsom

| Ik moet alle andere woorden van de zin

| LANGER maken met e of e n om de

| laatste t of d te horen en te schrijven.

Les 37

De persoonsvorm is een veranderde vorm van het hele werkwoord/de infinitief, namelijk aangepast aan de 'persoon' van het onderwerp (ik, of 'één ander iemand/iets', of meerdere mensen/dieren/planten/dingen).

Les 38

Een zelfstandig naamwoord (zn.) is een de, het, een...-woord, een woord waar ik een lidwoord voor kan zetten:

Papa poft mais in het vuur. een papa, de mais
zn. zn. zn.

De, het/'t, een/'n die bij een zelfstandig naamwoord horen, zijn lidwoorden.

Les 38

Een bijvoeglijk naamwoord (bn.) zegt iets over een zelfstandig naamwoord:

De oude man doet de vette hond aan een wit touw.
lw. bn. zn. lw. bn. zn. lw. bn. zn.

De man is oud. Het touw is wit.
lw. zn. bn. lw. zn. bn.

Les 39

Het woorddeel dat ik het beste, het duidelijkste, hoor,
heeft de klemtoon: **Anne, bodem, bestaan**

Les 39

We noemen een onbeklemtoonde uh-klank een **sjwa**.
De uh-klank met de e heeft nooit de klemtoon.
De uh-klank met de e is dus een sjwa.

onbeklemtoonde uh-klank = uh-klank zonder klemtoon

Les 39

Hoor ik een uh-klank mét klemtoon, dan schrijf ik
die uh-klank met een u :
hutzen, putten, duffe, dutten, tutten.

Les 39

Een eindelijk woord eindigt op ie + medeklinker.
Als ik dat woord langer maak met -e of -en
blijft de ie staan:
diep diepe, tien tien, dief dieven.

Les 39

Ik heb een woord met lange klank + f.
 Ik maak dat woord langer met -e of -en.
 De f verandert in een v:
 naaf naven, doof dove, 1 dief 2 dieven, weef weven,
 boef boeven

Les 39

Ik heb een meerdelig woord dat een enkelvoud is
 en eindigt op -en.
 Ik maak het verkleinwoord met -tje:
 haven haventje, oven oventje.

Les 39

Ik heb een meerdelig woord dat een enkelvoud is
 en eindigt op een uh-klank.
 Ik maak het verkleinwoord met -pje:
 bodem bodempje, museum museumpje

Les 40

Ik schrijf het meervoud van een zelfstandig naamwoord
 meestal met -e n: 1 duim 2 duimen, 1 hond 2 honden

Ook de meervouden van persoonsvormen schrijf ik
 met -e n.

Les 40

Ik heb een woord dat eindigt op een lange klank + f.

Ik maak dat woord langer met e of en.

Ik verander de f in een v :

doof dove doven, beef beven, dief dieven, vijf
vijven, boef boeven, hoef hoeven, wuif wuiven

Maar: foef foefen, poef poefen, (s)toef (s)toefen.

Les 40

Ik spreek de enkele e aan het eind van een woord uit
met de uh-klank:

de, einde, einden, bodem

Les 40

Ik zie een woord met 2 woorddelen.

In het woord zie ik e + 1 medeklinker + e.

Ik spreek de eerste e uit met de e-klank.

Ik spreek de tweede e uit met de uh-klank*:

*sjwa

hete, heten, heden, benen, weten, nemen, meten

basissplitsingsregels: Hoe splits ik een woord in zijn
woorddelen/lettergrepen?

Les 41

Ik zie een klinker, 1 medeklinker en een klinker.
Ik splits vóór die medeklinker:
dame da-me, oude ou-de, pyjama py-ja-ma

Les 41

Ik zie 1 medeklinker tussen klinkers staan.
Ik splits vóór die medeklinker:
dame da-me, oude ou-de, diepe die-pe, pyjama
py-ja-ma

Les 41

Ik zie een klinker, 2 medeklinkers, en een klinker.
Ik splits tussen de 2 medeklinkers:
Tommy Tom-my, liften lif-ten, wenden wen-den

Les 41

Ik zie 2 medeklinkers tussen klinkers staan.
Ik splits tussen de 2 medeklinkers:
Tommy Tom-my, liften lif-ten, wenden wen-den

Les 41

een woord + een woord = een samenstelling

aan + nemen = aannemen

(de) hand + (het) vat = het handvat

(het) puin + (de) hoop = de puinhoop

zo + even = zo-even (met het **koppelteken**, want anders lees ik: zoeven)

Les 41

Ik maak een samenstelling van een woord dat eindigt op dubbele e. De dubbele e blijft staan:

mee + nemen = meenemen

thee + pot = theepot

Les 43

Ik maak een woord dat eindigt op een s langer met -e /-en.

De eind-s verandert vaak in een z:

haas hazen, boos boze, vies vieze, mees mezen,

huis huizen, wijs wijze wijzen, neus neuzen

Les 43

De z staat nooit aan het eind van een Nederlands woord of woorddeel!

Maar: puzzel (Puzzel komt van het Engelse woord puzzle.)

Les 43

Ik maak ook meervouden van zelfstandige naamwoorden met de letter s:

1 meisje 2 meisjes, 1 bonbon 2 bonbons

Een uitgebreid overzicht van wanneer het meervoud met -en, en/of met -s geschreven wordt, vind je op www.dutchgrammar.com

Les 43

Een woord eindigt op een enkele klinker: a, o, u, i, y.

Ik maak het meervoud met 's : 's: "apostrof es"

oma's auto's menu's mini's hobby's

Les 43

Ik zie een e met twee puntjes erboven: ë .

Zoiets heet 'de e met trema' of 'de e trema'.

De ë geeft aan: met deze letter begint een woorddeel:

Zoë, tweeën, sleeën, drieën

Les 43

Ik hoor aan het eind van een woord a, i, o, u.

Ik verklein dat woord met aatje, ietje, ootje, uutje:

pyjama	pyjama's	pyjamaatje
kiwi	kiwi's	kiwietje
jojo	jojo's	jojootje
menu	menu's	menuutje

Maar: haiku'tje, tiramisu'tje wegens hun u = oe-klank

Les 43

Ik heb een woord dat eindigt op -y.

Ik verklein dat woord met -'tje

baby'tje, pony'tje

Les 44

Ik zie altijd: q + u + klinker.

Ik spreek die meestal samen uit als: k + w + klinker:

quiz, quad, qua, status quo

Maar bij woorden uit het Frans als k + klinker:

quiche, Dominique, qui vive

Les 45

Een woord eindigt op korte klank + n / l / r .

Ik verklein de betekenis van dat woord met -etje:

pannetje, bolletje, karretje

Les 45

Een woord eindigt op **lange klank + n / l / r** .
 Ik verklein de betekenis van dat woord met **-tje**:
 maantje, kooltje, buurtje, uiltje, deurtje, treintje.

Les 45

Een woord eindigt op de letters **-lm, -rm**.
 Ik verklein de betekenis van dat woord met **-pje**:
 palmpje, armpje, wormpje, filmpje, helmpje

Les 45

Een meerdelig woord eindigt in het enkelvoud op
-en, -el, -er (= uh-klanken).
 Ik verklein de betekenis van dat woord met **-tje**:
 laken lakentje, bundel bundeltje, ladder laddertje

Les 45

Ik hoor **ve-** aan het begin van een woord.
 Ik schrijf altijd **v e r-**: verhaal, verkeer, verrassen
 Maar: veranda, venijn, velours (zeg: "veloer", Frans woord)

Les 45

Ik hoor -luk(ke) zonder klemtoon aan het eind van een woord.

Ik schrijf **-lijk(e)**: (zeg: el lange ij ka e)
 dadelijk, vrolijk(e), huwelijk, vriendelijk(e), eerlijk(e), lelijk(e)
 eigenlijk(e), moeilijk(e), makkelijk(e), verrukkelijk(e)

Les 47

Ik hoor aan het begin van een woord een g-klank.

Ik schrijf een g:

gat, gaaf, gok, goor, gul, guur, gil, geld, geel.

Maar: chloor, chroom, chaos

Les 47

Ik hoor aan het eind van een woord een g-klank.

Ik schrijf een g: dag, zaag, log, hoog, brug, big, wieg,
 weg, leeg

Maar: ach, de lach/ik lach, och, noch...noch*, doch, toch,
 joch, ik poch, de kuch/ik kuch, zich, pech, ik juich

Les 47

Ik hoor een korte klank + g-klank + klinkerklank.

Ik schrijf agge, ogge, ugge, igge, egge:

vlaggen, logge, bruggen, liggen, zeggen.

Maar: lachen, kachel, hachje, echo, lichaam, richel,
bochel, rochel, pochen, parochie, kuchen, "uche uche"

Les 47

Ik schrijf na een lange klank altijd één g:

lage, hoge, spugen, vlieger, zegen.

Maar: biechten, giechelen, goochelen, goochem, loochenen,
huichelen, juichen.

Les 48

Ik hoor de sg-klank* aan het begin van een woord.

Ik schrijf **sch**:

schaal schoon schuld schip schelp schuim

*Zeg: es gee-klank

Zeg: Ik schrijf es cee ha.

Les 48

Ik hoor de sr-klank* aan het begin van een woord.
 Ik schrijf **schr**:
 schraal schroef schrik schreeuw

*Zeg: es er-klank
 Zeg: Ik schrijf es cee ha er.

Les 48

Ik hoor de klank -ies aan het eind van een woord met 2 of
 meer woorddelen.
 Ik kan dat woord ook eindigen met de klank -iese.

Ik schrijf die laatste klanken met -isch of -ische*:
 magisch magische, logisch logische,
 fantastisch fantastische, Belgisch Belgische.

Maar: precies precieze

* Zeg: i es cee ha, of i es cee ha e.

Les 49

Ik hoor agt, egt, igt, ogt, ugt aan het eind van een woord.
 Ik schrijf acht* echt icht ocht ucht:
 nacht recht licht bocht lucht

Maar: om te vlaggen	men vlagt
om te raggen	hij ragt
om in te loggen	wie logt in ?
om te bloggen/vloggen	ze blogt/vlogt
om te liggen	hij ligt
om te leggen	zij legt
om te zeggen	jij zegt
om te dreggen	iemand dregt naar
om te eggen	de boer egt

* "a cee ha tee" enz.

Les 50

Ik schrijf hetzij -ng, hetzij -nk in een woord(deel).

Les 50

Ik heb een eindelijk zelfstandig naamwoord dat eindigt op ang/ong/eng/ing.
 Ik maak het verkleinwoord met dat woord + etje:
 wang wangetje, tong tongetje, krenk krengetje, ding dingetje
 Ook: jongen jongetje.

Les 50

Ik heb een meerdelig zelfstandig naamwoord dat eindigt op -ing.

Ik maak het verkleinwoord met -inkje:

paling palinkje, woning woninkje, bunzing bunzinkje,
fitting fittinkje, helling hellinkje

Maar: wandelingetje, leerlingetje

Les 51

Ik hoor de klank ug aan het eind van een meerdelig woord.

Die klank ug heeft niet de klemtoon in dat woord.

Ik schrijf altijd -ig(e)*:

jarig, nodig, nuttig, zielig, bezig, treurig

jarige, nodige, nuttige, zielige, bezige, treurige

*: "i gee of i gee e"

Les 51

Ik hoor aai/ooi/oei/ui + ug-klank.

Ik schrijf altijd -ig(e):

lawaaig lawaaige, zoiig zoiige, goeiig goeiige,

buiig buiige

Een trema is hier niet nodig, want in het Nederlands bestaat er geen ii die als één klank wordt uitgesproken.

Pas als er verwarring over de uitspraak kan ontstaan (bijvoorbeeld bij oe oë, ie ieë, ee eeë) zetten we in Nederlandse woorden een trema.